

Betoog

ICT-week

Rechters nemen dagelijks beslissingen die levens beïnvloeden. Wat als een computer dat beter kan? De stelling luidt:

Ai kan betere beslissingen maken dan de rechter zelf. Ik ben het met deze stelling eens, omdat er nog steeds teveel gevallen zijn waarin mensen onterecht worden gestraft. In een samenleving waarin rechtvaardigheid centraal staat, is het cruciaal dat dit soort beslissingen zo objectief mogelijk worden genomen.

Ten eerste kan AI veel objectiever oordelen dan mensen. Rechters zijn van nature vatbaar voor bias. Psychologisch onderzoek laat zien dat vooroordelen iets menselijks zijn: ook rechters kunnen onbewust negatieve associaties hebben met bepaalde etniciteiten. Ook als een rechter de achtergrond van iemand niet bewust meeneemt, kunnen onbewuste vooroordelen toch een rol spelen in de beslissing (Duke University, 2015).

Bewust of onbewust worden zij dus beïnvloed door emoties, uiterlijke kenmerken, lichaamstaal, de achtergrond van de verdachte of maatschappelijke druk. Zo toont een recent Nederlands onderzoek aan dat gevangenisstraffen voor Marokkaans-Nederlandse verdachten met 79% toenamen wanneer hun afkomst door mediaberichtgeving extra zichtbaar werd, zelfs als de verdachten niets met dat incident te maken hadden (Hanemaaijer, Marie, & Ketel, 2024). Dit laat zien dat de mening van de samenleving het oordeel van een rechter kan beïnvloeden. AI laat zich hier niet door beïnvloeden en kan alleen naar de feiten en wetten kijken.

Daarnaast kan AI veel sneller en nauwkeuriger data doornemen en beoordelen. Zo werden in een experiment twintig ervaren advocaten tegenover AI gezet om een aantal contracten te beoordelen. Dit lukte de AI in 26 seconden met 94% nauwkeurigheid, terwijl de advocaten hier 92 minuten over deden en op 82% nauwkeurigheid uitkwamen (Callidus Legal AI, 2025). AI kan patronen herkennen in duizenden eerdere rechtszaken, relevante jurisprudentie verwerken en uitslagen van eerdere uitspraken meenemen. In sommige landen, zoals de Verenigde Staten en China, wordt AI al ingezet om bijvoorbeeld recidive-risico's in te schatten en gerechtelijke workflows te optimaliseren, wat tijd en menselijke fouten bespaart (Angwin, Larson, Mattu, & Kirchner, 2016; Papagianneas, 2023).

Betoog

ICT-week

Verder blijkt uit onderzoek van University College London dat AI in juridische context zeer nauwkeurige voorspellingen kan doen. Een door UCL ontwikkeld systeem kon de uitkomst van rechtszaken bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens voorspellen met 79% nauwkeurigheid (Aletras et al., 2016). Tegenstanders zeggen dat AI nooit menselijke empathie kan vervangen. Een rechter kan bijvoorbeeld zien dat iemand spijt heeft of onder moeilijke omstandigheden handelde, wat een reden kan zijn om een lichtere straf te geven. Ook wordt vaak genoemd dat AI fouten kan maken als de data waarop het getraind is niet volledig of eerlijk is. Als de gegevens bevooroordeeld zijn, kan het systeem verkeerde beslissingen nemen (Eubanks, 2019).

Hoewel AI geen menselijke empathie heeft en fouten kan maken bij bevooroordeelde data, wegen de voordelen in veel gevallen zwaarder. AI kan leren om context mee te nemen, het kan voortdurend geüpdatet worden om betere voorspellingen te maken. Mensenrechten moeten gegarandeerd blijven en publieke waarden, zoals gelijkheid en rechtvaardigheid, moeten worden gerespecteerd. Door AI zorgvuldig in te zetten kan het recht op een eerlijk proces beter worden gewaarborgd, wat bijdraagt aan een rechtssysteem dat niet alleen efficiënter maar ook rechtvaardiger is voor nu en de toekomst.

Verslag

ICT-week

Tijdens de debatten over de stellingen “De huidige generatie jongeren vindt privacy niet belangrijk” en “Je bent je digitale soevereiniteit kwijt” vond ik beide stellingen erg interessant, vooral omdat beide partijen met sterke argumenten kwamen. In de les vooraf kregen we de vraag hoeveel het ons uitmaakt dat platforms data van ons verzamelen en hoe belangrijk we privacy vinden. Mijn antwoord was eigenlijk: helemaal niet.

Bij de eerste stelling benadrukten de voorstanders dat jongeren bewust omgaan met hun data en gewend zijn om alles online te delen, waardoor privacy minder prioriteit krijgt. Hier kon ik me deels in vinden, omdat veel jongeren inderdaad op sociale media actief zijn en gewend raken aan het delen van persoonlijke informatie. De tegenstanders maakten echter een belangrijk punt: jongeren hechten wél waarde aan privacy, maar dan vooral in praktische zin. Ze willen controle over wie toegang heeft tot hun persoonlijke informatie, in plaats van volledig anoniem te blijven. Een concreet voorbeeld was Instagram: je profiel kan op privé staan, iets wat ik zelf ook gebruik. Dit laat zien hoe jongeren bewust keuzes maken over hun gegevens. Dit sluit aan bij het recht op privacy en het respecteren van publieke waarden, waarbij individuen controle houden over hun eigen data en persoonlijke informatie beschermd wordt.

Bij de tweede stelling lag de focus op digitale soevereiniteit. De voorstanders stelden dat wanneer platforms je data opslaan en je weinig invloed hebt op hoe dit gebeurt en wat ermee word gedaan, je feitelijk je digitale soevereiniteit kwijt bent. De tegenstanders weerlegde dit met: dat je altijd kunt overstappen naar een alternatief platform. Als jij besluit gebruik te maken van een platform/app ben je gebonden aan hun regels. Je bent zelf verantwoordelijk om de kleine lettertjes te lezen en instellingen aan te passen; wie dit belangrijk vindt, kan handmatig privacy-opties instellen. Dit sluit ook aan bij Public Stack-principes, omdat het benadrukt dat rechten en publieke waarden niet alleen door platforms, maar ook door individuen actief moeten worden gehandhaafd, en dat bewust handelen bijdraagt aan digitale zelfbeschikking.

Verslag

ICT-week

Al met al liet het debat zien dat privacy en digitale soevereiniteit niet zwart-wit zijn: jongeren zijn er wel degelijk bewust van en maken keuzes, maar platforms hebben een grote invloed op de manier waarop deze rechten daadwerkelijk worden gewaarborgd. Daarom ben ik het niet helemaal eens met beide stellingen. Op basis van de argumenten in het debat kan worden geconcludeerd dat jongeren hun digitale soevereiniteit niet volledig verliezen: hoewel platforms beperkingen opleggen en keuzes soms moeilijk maken, biedt de infrastructuur van big tech nog steeds mogelijkheden voor gebruikers om controle uit te oefenen. Als je besluit een dienst te gebruiken, moet je de spelregels volgen. Ook kun je stellen dat de huidige generatie jongeren privacy belangrijker vindt dan blijkt. We maken keuzes bewust of onbewust die onze privacy toch waarborgen.

Bronnen

- Aletras, N., Tsarapatsanis, D., Preotȃuc-Pietro, D., & Lamos, V. (2016, oktober 24). Predicting judicial decisions of the European Court of Human Rights: A natural language processing perspective. University College London. <https://www.ucl.ac.uk/news/2016/oct/ai-predicts-outcomes-human-rights-trials>
- Angwin, J., Larson, J., Mattu, S., & Kirchner, L. (2016). Machine bias: There's software used across the country to predict future criminals. And it's biased against blacks. ProPublica. <https://www.propublica.org/article/machine-bias-risk-assessments-in-criminal-sentencing>
- Callidus Legal AI. (2025, augustus 4). How accurate is AI legal? <https://callidusai.com/blog/how-accurate-is-ai-legal/>
- Duke University. (2015). Getting explicit about implicit bias. Judicature. <https://judicature.duke.edu/articles/getting-explicit-about-implicit-bias/>
- Eubanks, V. (2019). Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor. St. Martin's Press.
- Hanemaaijer, K., Marie, O., & Ketel, N. (2024). Study reveals vulnerability of Dutch criminal justice system to biases towards minority suspects [Working paper]. IZA / Erasmus University Rotterdam. <https://www.eur.nl/en/news/study-reveals-vulnerability-dutch-criminal-justice-system-biases-towards-minority-suspects>
- LawGeex. (2018). AI vs. lawyers: The ultimate showdown. <https://www.lawgeex.com/resources/ai-vs-lawyers>
- Papagiannenas, S. (2023). Fairness and justice through automation in China's smart courts. Journal of Law, Technology and Society, 25(3), 45–63. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364923001073>
- Rachlinski, J. R., Wistrich, A. J., & Donald, B. D. (2022). Judges' experiences with mitigating jurors' implicit biases. Psychiatry, Psychology and Law, 29(4), 1-15. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35571599/>